

Píše Michal Kosák

(E*forum, 11. 05. 2016)

Před nedávnem nebyla u nás žádná, nyní jsou tu – v Literárním archivu č. 47/2015 – hned dvě nové studie věnované **Otu B. Krausovi** (1921–2000). V rámci druhého oddílu, který slovy předmluvy „přináší pět studií věnovaných čtyřem spisovatelům“ (s. 8), je ve sborníku zařazen text Martiny Halamové nazvaný Krausova iluze autentičnosti (s. 175–181) a vzápětí také práce Hany Hříbkové s titulem Šoa očima Oty B. Krause (s. 183–197). Předmětem výzkumu obou badatelek je tvorba autora u nás již dnes lépe známého – Kraus knižně debutoval prózou Země bez Boha (1948), další jeho texty se tu mohly vydávat až po roce 1989, kdy zde vychází v krátkém sledu několik jeho knih, vedle reedice Země bez Boha (1992) především próza Můj bratr dým (1993), resp. překlad z anglického originálu s titulem The Diary, který pořídil Pavel Stránský, po smrti pak kniha povídek Obchodník se sny a jiné galilejské povídky (2009; z anglického originálu The Dream Marchant and Other Galilean Stories přel. Dita Adlerová) a naposled z pozůstalosti román Cesta pouští (2014) v překladu Alice Marxové, která text doplnila též doslovem obsahujícím cenné postřehy.

Martina Halamová – mj. autorka monografie o Viktoru Fischlovi (2010) – srovnává Zemi bez Boha s románem Můj bratr dým v tom, jak oba texty utvářejí dojem autentického příběhu, přičemž zjišťuje, že ačkoli pojednávají stejný námět, pracují s onou iluzí autentičnosti každý jinak. V románu Země bez Boha podle ní autor „autentičnosti dosahuje metaforou, která umožňuje čtenáři zevnitř příběhu prožít nesdělitelné holocaustové utrpení“ (s. 180), tato „metafora nacistického zla přivádí čtenáře emocionálně doprostřed rodinného tábora v Birkenau a tím je utvářena iluze autentického příběhu“ (s. 176). Jinak je tomu, jak říká, v druhé próze, kde „vypravěč potřebuje vytvořit dojem objektivního podání a svědectví zároveň, neboť chce svědčit o životě a utrpení zemřelých v koncentračním táboře a zároveň i předkládá otázku možnosti porozumění holocaustu“ (s. 180). První charakteristika – v podstatě stejná s konstatováním Jana Linharta v Kritickém měsíčníku (č. 9–10/1948), jenž o autoru psal: „Jakou to mohutnou zkratkou dovede odlišit v úděsné věrojatnosti své vězňatele, ukázat je v jejich pravé podobě pekelníků“ (s. 245) – vyvolává otázky nad způsobem, jak se zde operuje s pojmem authenticity. K němu nejenže autorka neuvádí žádnou přesnější charakteristiku, ale otazník stojí podle nás i nad tím, zda zmiňované emoční působení, intenzita vztahu čtenáře k postavě je nutně zdrojem oné authenticity. Závěr o druhé srovnávané próze je zas poněkud konfušní. Na úvodní otázku, zda je v tomto textu „utváření smyslu holocaustového tématu úplnější či ucelenější“ (s. 175), se jednou odpovídá tak, že se zde nově klade otázka porozumění, ovšem výklad se uzavírá stejně tvrzením, že holocaust pochopit nelze. Jinak je studie Martiny Halamové bohužel místy vyštěrkována nálezy, jako že v druhé knize se daleko více tematizuje

život dětí a vůbec převypravováním děje. Nechybí také donekonečna opakovaná citace z Adorna, která je věčným emblémem textů tohoto žánru.

Hana Hříbková – v jiných svých studiích se věnuje též tvorbě Jiřího Weila – po biografickém úvodu přinášejícím některé dosud nepublikované údaje popisuje ve své průřezové práci proměny autorova psaní od metaforičnosti Země bez Boha k neosobnímu popisu v knize Můj bratr dým, informuje o peripetiích vzniku některých textů, přetiskuje autorovo vyjádření k vlastní práci, sleduje, kde všude se ještě v Krausově tvorbě motiv šoa objevuje. Práce čerpající místy objektivně z pozůstalosti vyznívá však bohužel jaksi do ztracena, v konstatování, že Krausovo „dílo ... v současnosti právem budí zájem literárních vědců“ (s. 197). Není totiž zřejmé, co je vlastním cílem studie, proč se Krausovým dílem zabývá, jaká tu stojí otázka. Staví-li se rozsáhlé citace vedle sebe, analýza tím sama o sobě nevzniká. Výzkum reprezentací šoa v literatuře musí mít přece ještě nějaké hlubší vnitřní opodstatnění, nápad a vhled nežli evidenci autorů, jejichž dílo tyto motivy obsahuje, jinak je předmět studia tímto přístupem bohužel zcela umrtven.

www.ipsl.cz